

JOSEPH CONRAD

MEMÒRIA PERSONAL

Traducció de Josep M. Muñoz Lloret

L'AVENÇ

II

Com he dit, estava desfent les maletes després d'un viatge de Londres a Ucraïna. El manuscrit de *La follia d'Almayer* —el meu company des de feia més de tres anys, llavors en el novè capítol d'edat— estava dipositat sense cap mena d'ostentació en l'escriptori col·locat entre dues finestres. No se'm va acudir desar-lo en el calaix amb què la taula estava proveïda, tot i que em va saltar a l'ull la bona factura dels agafadors de llautó del mateix calaix. Dos canelobres, amb quatre candeles cada un, il·luminaven festivament l'habitació que havia esperat tants anys el nebot errant. Les persianes estaven abaixades.

A una distància de quasi cinc-cents metres de la cadira en què seia s'alçava la primera casa pagesa del poble —part de la finca del meu avi matern, l'única part que romania en possessió d'un membre de la família—; i més enllà del poble, en la fosca sense límits d'una nit d'hivern, s'estenien els grans camps oberts —no pas una plana llisa i severa, sinó unes benignes terres productives, de serralades baixes arrodonides, ara totes blanques, amb els retalls negres de les arbredes arcerades en els sots. La carretera per la qual havia arribat travessava el poble i feia un viratge just davant les portes que tanquen la curta avinguda. Hi havia algú a fora, en el camí ple de neu; un ràpid dring de campanes s'introduïa, sigil·lós, en la quietud de l'habitació, com un xiuxiueig melodiós.

Mentre desfeia les maletes m'observava el criat que havia vingut a ajudar-me; gairebé tota l'estona s'havia estat dret, atent però innecessari, a la porta de l'habitació. Jo no el volia de cap manera, però tampoc no m'agradava dir-li que se n'anés. Era un xicot jove, amb tota seguretat més de deu anys més jove que jo. D'ençà de l'any 1867 jo no havia estat, ja no diré en aquella casa, sinó en un radi de seixanta milles d'ella; i tanmateix la seva fisonomia, mancada d'astúcia, pròpia del pagès franc, em semblava estranyament familiar. Era bastant possible que hagués estat un descendent, un fill, o fins i tot un nét, d'algun dels criats els rostres amistosos dels quals m'havien estat familiars en la meva primera infantesa. En realitat, no tenia dret a aquesta consideració. Era el producte d'algun poble proper i era allà perquè havia ascendit, després d'haver après l'ofici en una o dues cases com a servent. Això ho sé perquè ho vaig preguntar l'endemà al benemèrit V. Em podia haver ben estalviat la pregunta. Aviat vaig descobrir que tots els rostres de la casa i tots els rostres del poble —els rostres greus amb llargs bigotis dels caps de família, els rostres pilosos dels joves, els rostres de les criatures de cabells rossos, les cares boniques, morenes, de celles amples de les mares vistes a la porta de les bordes—, m'eren tan familiars com si els hagués conegut a tots ells des de la infantesa, i com si la meva infantesa fos una cosa d'abans d'ahir.

El dring de les campanes del viatger, després de fer-se més fort, s'havia esvaït ràpidament, i el tumult del lladruc dels gosos del poble s'havia calmat per fi. El meu oncle, escarxofat en el racó d'un petit sofà, fumava una llarga pipa turca en silenci.

—Aquest escriptori que has posat a la meva habitació és preciós —vaig remarcar.

—En realitat és ben teu —va dir, sense treure'm els ulls de sobre, amb una expressió interessada i melangiosa, com havia fet des que jo havia entrat a la casa—. Quaranta anys enrere, la teva mare solia escriure en aquesta mateixa taula. A

la nostra casa d'Oratów s'estava a la petita sala d'estar que, per un arranjament tàcit, havíem deixat per a les noies, vull dir la teva mare i la seva germana, que va morir tan jove. Era un regal a elles dues del teu oncle Nicolau B.⁴ quan la teva mare tenia disset anys i la teva tia dos anys menys. Era una noia molt estimada, encantadora, aquesta teva tia, de qui suposo que no en saps res més que el nom. No destacava tant per la bellesa personal ni per tenir una ment cultivada, dues coses en què la teva mare era molt superior. Era el seu bon sentit, la dolçor admirable de la seva naturalesa, la seva facilitat excepcional i la seva naturalitat en les relacions quotidianes, el que la feia simpàtica a tothom. La seva mort va ser una pena terrible i una seriosa pèrdua moral per a tots nosaltres. Si hagués viscut, hauria portat les més grans benediccions a la casa on li hauria pertocat d'entrar com a esposa, mare i mestressa. Hauria creat entorn seu una atmosfera de pau i satisfacció que només aquells que saben estimar de forma no interessada són capaços d'evocar. La teva mare, que era d'una bellesa molt superior, excepcionalment distingida en persona, manera i intel·lecte, tenia una disposició menys fàcil. Essent més brillantment dotada, també n'esperava més, de la vida. En aquell temps tan difícil, especialment, estàvem enormement preocupats pel seu estat. Amb una salut afeblida a causa del xoc de la mort del seu pare (ella era sola a casa amb ell quan va morir sobtadament), estava esquinçada per la lluita interior entre el seu amor per l'home amb qui s'havia de casar a la fi i el seu coneixement de la declarada objecció del seu difunt pare a aquell matrimoni. Incapaç de desatendre aquella memòria estimada i aquell judici que sempre havia respectat i cregut, i, d'altra banda, sentint la impossibilitat de resistir un sentiment tan profund i veritable, no es podia esperar d'ella

4. L'oncle-avi de Joseph Conrad era Nicolau (Mikolaj) Bobrowski (1792-1864).

que mantingués l'equilibri mental i moral. En guerra amb ella mateixa, no podia donar als altres una sensació de pau que no era pas seva. Va ser solament més tard, quan es va unir per fi a l'home que havia triat, que va desenvolupar aquells dots poc comuns de cap i cor que feien inevitable el respecte i fins i tot l'admiració dels nostres enemics. Enfrontant-se amb una tranquil·la fermesa a les proves cruels d'una vida que reflectia totes les desgràcies nacionals i socials de la comunitat, va dur a terme les més altes concepcions del deure com a esposa, mare i patriota, compartint l'exili del seu espòs i representant noblement l'ideal de la dona polonesa. El nostre oncle Nicolau no era un home gaire accessible als sentiments d'afecte. A banda de la seva adoració per Napoleó el Gran, s'estimava realment, crec, només tres persones en el món: la seva mare, és a dir la teva besàvia, a qui tu devies haver vist però que probablement no recordes; el seu germà, el nostre pare, a casa de qui va viure durant tants anys; i de tots nosaltres, els nebots i nebodes que vam créixer entorn seu, només la teva mare. Les qualitats modestes i adorables de la germana més jove, ell no semblava capaç de veure-les. Era jo que sentia, al més profundament, aquest inesperat cop de mort que queia sobre la família menys d'un any després que jo n'esdevingués el cap. Va ser terriblement inesperat. Venint cap a casa, una tarda glacial, per fer-me companyia a la nostra llar solitària, on jo havia de romandre de forma permanent administrant la finca i ocupant-me dels afers complicats (les noies venien per torn cada setmana), venint, com deia, de la casa de la comtessa Tekla Potocka, on la nostra mare invàlida s'estava aleshores per ser a prop d'un metge, van perdre el camí i es van quedar clavats en un munt de neu. Ella estava sola amb el cotxer i el vell Valeri, el criat personal del nostre difunt pare. Impacient pel retard, mentre ells intentaven desencallar-lo, va saltar del trineu i va anar a buscar el camí ella mateixa. Tot això passava al 1851, a menys de deu milles de la casa en què seiem ara.